

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

len dat Oedipus eigenlijk slechts in de vierde editie (1920) — en slechts in een voetnoot — in de *Drie verhandelingen* zijn intrede doet. In het voetspoor van Oedipus relateert een acribische lectuur van de eerste editie van de tekst ook andere zogenaamde zekerheden, zoals onder meer de vermeende objectgerichtheid van het kleine kind. Deze onder impuls van een latere — en nog steeds populaire — objectrelationele Freudlectuur ontstane evidentie contrasteert met het feit dat Freud de infantiele seksualiteit oorspronkelijk als objectloos definieerde.

Van Haute en Westerink tonen met brio het kritische potentieel van Freud anno 1905. Hun bespreking wekt de geest van de begin dagen van de psychoanalyse opnieuw tot leven en reveleert een progressief elan dat in schril contrast staat met het conservatieve etiket dat de psychoanalyse vandaag — soms terecht — wordt opgeplakt. Het kritisch ontsluiten van de grondversie van dit psychoanalytische oerboek is een huzaarstuk. Tegelijk vormt het een impliciete doch aanstekelijke aansporing tot het blijven (her)lezen van Freuds basisteksten als tegengif tegen de karikatuur die — soms ook door analytici — van zijn denken wordt gemaakt. Deze kritische tekstuitgave is verplichte lectuur voor elke Freudlezer, maar bij uitstek voor degenen die meenden dat de *Drie verhandelingen* voor hen lang geen geheimen meer had.

Literatuur

- GRUBRICH-SIMITIS, I. (1993). *Zurück zu Freuds Texten — Stumme Dokumente sprechen machen*. Frankfurt am Main: Fischer Verlag.
 FREUD, S. (2012). *Totem und Tabu*. Redactie H. Westerink. Wenen: Vienna University Press.

*It's always tea time*¹

Bespreking van

Brett Kahr (2016). *Tea with Winnicott*. Londen: Karnac. ISBN 978 1 78220 342 1, pp. 287, £ 19,99

CHRISTINE FRANCKX

Tea with Winnicott is een hoogst ongevoel postuum boek: de schrijver nodigde Winnicott uit in diens woning te Londen voor een theepraatje over zijn leven en werk en dit vijfenveertig jaar na diens overlijden! Het spreekt vanzelf dat het boek door deze opzet erg bijzonder is: het is namelijk een gelegenheid om van de meester <off the record> bedenkingen te vernemen. Hij is immers reeds lang geleden overleden en kan beschouwend terugkijken op de invloed die zijn werk heeft gehad op volgende generaties psychoanalytisch geïnteresseerden. Bovendien licht Kahr Winnicott in over wat er verder gebeurde, hoe zijn begrafenis verliep, hoe Clare zich inzette voor de verdere verspreiding van zijn geschriften, hoe zijn reputatie een kwalijke deuk kreeg toen een ander aan het licht kwam betreffende Masud Kahn², hoe jonge analytici in Winnicotts dagen later uitgroeiden tot vernieuwers door te putten uit zijn inzichten (o.a. Christopher Bollas 2013; Isabel Menzies-Lyth 1960), hoezeer hij de relatie met John Bowlby apprecieerde enzovoorts, en ook hoe hedendaagse technieken als echografie en internet hun moderne steentje bijgedragen hebben tot het uitwerken van zijn concepten. Het boek werd geschreven vanuit het verlangen van Brett Kahr een vervolg te geven aan zijn jarenlange biografische interesse in Winnicott (Kahr 1996). Kahr beschrijft hoe hij om voorliggend boek mogelijk te maken een uitgebreide studie van de inmiddels vrijgegeven persoonlijke en onuitgegeven correspondentie maakte en bovendien zo'n zevenhonderd mensen interviewde die de psychoanalyticus gekend hebben, onder wie zijn trouwe en ijverige

secretaresse Joyce Coles. De ontmoeting met Mrs. Coles, ten onrechte dood gewaand door iedereen, leverde een levendig interview op door de manier waarop ze over haar overleden werkgever sprak en dit gaf volop kleur aan de informatie uit brieven en onuitgegeven documenten. Kahr gaf haar, inmiddels wel overleden, terecht een kaderfunctie in dit boek: ze verzorgde niet enkel *tea and sandwiches* en wees hem op de risico's van het kettingroken, maar typte op de achtergrond het fictieve interview uit en verklapte aan Brett Kahr dat ze samen met Winnicott aan een nieuw boek werkt, *How to be alive, though dead*. Zij verzorgde de afspraken met 'you know who', over de grens van leven en dood, en geeft ook aan nog steeds alle vragen voor consultatie 'you know where' te begeleiden, want ook in het hiernamaals zou Winnicott nog veel gevraagd worden.

Het boek heeft de bedoeling kandidaten en jonge psychotherapeuten in te wijden in 'Winnicott', maar het is zeker niet oninteressant voor wie reeds een rijpere kennis van zijn werk heeft. De manier waarop Kahr bepaalde thema's voorlegt aan Winnicott en diens antwoorden formuleert, geven immers een diep menselijke en louterende kijk op de problemen van destijds. Zo horen we Winnicott worstelen met zijn pijnlijke beslissing om uiteindelijk te scheiden van Alice, we vernemen hoe sterk zijn kritiek en gevoel van afwijzing ten opzichte van Melanie Klein wel niet was, we voelen hem diep bedroefd zijn over het nieuws van de achteruitgang van Masud Kahn in de jaren volgend op zijn overlijden. Als Winnicott door Kahr vinnig geconfronteerd wordt met de grensoverschrijdende aspecten van zijn relatie met Masud, kan hij zich eindelijk verantwoorden: de psychopathologie van Masud vereiste de speciale zorg van Winnicott, en na diens overlijden was het te voorzien dat een decompensatie zou volgen. Kahr laat Winnicott zich vol lof uitspreken over de genialiteit van zijn vriend/leerling en samen betreuren ze de paradox in de persoonlijkheid van Masud Kahn. Men

krijgt met deze scène en andere, zoals wanneer hij de tekortkomingen van Melanie wijt aan het feit dat ze geen medische opleiding had genoten en bovenal nooit in een ziekenhuis had gewerkt, sterk de indruk dat Kahr het nodig vond een pro-Winnicott pamflet te schrijven. De schrijfkunst van de auteur maakt dat men een en ander vergeeft; het wordt nooit irritant of ongepast. Hoewel de uitgebreide en gevarieerde carrière van Winnicott goed bekend is, komt men in dit lichtvoetige werk toch nog meer onder de indruk van de onstuitbare gedrevenheid van dit psychoanalytisch icoon en van de creativiteit die hij aan de dag kon leggen om in moeilijke omstandigheden overeind te blijven. Zo is er het relaas van de verschillende hartaanvallen, waaronder die keer toen hij uitgenodigd door de Amerikaanse Psychoanalytische Associatie zijn lezing *The use of the object* gaf en daarna een nieuwe hartaanval kreeg. De lezing was niet in goede aarde gevallen, volgens Winnicott omdat de Amerikaanse analytici, verankerd in hun medische identiteit en gekleed in *tuxedo* voor de gelegenheid van de lezing, de idee van 'gebruikt' te moeten worden door hun analysanten volstrekt onaannemelijk vonden.

Maar evenzeer wordt het de lezer van *Tea with Winnicott* duidelijk dat Winnicott een geïntegreerde visie had op geneeskunde en psychoanalyse, en in geen van beide disciplines enig snobisme vertoonde. In de loop van het interview worden beide onderwerpen steeds opgevoerd vanuit een diep menselijke betrokkenheid en inzicht in essentieel menselijk lijden.

Het media-optreden, niet alleen de reeks van *broadcast talks*, maar ook het eerste televisie-interview met een psychoanalyticus ooit, wakte bewondering, maar destijds bleken collega's niet onverdeeld positief geweest te zijn.

Het boek lezen is zeker een plezierige oefening en bovenal een prachtig eerbetoon aan de man Winnicott: het is speels, soms theatraal, vaak amusant, even zo vaak pittig en kritisch, maar men voelt steeds de grote

liefde voor en kennis van zijn studieobject van de kant van de schrijver.

De auteur maakt extra werk van een verkla- rende lijst van de personages die in het boek voorkomen, en verlengt zijn fantasma- tische biografie in subjectieve schetsen. Het werk is geïllustreerd met enkele tref- fende tekeningen door de Amerikaanse car- tooniste Alison Bechdel, en dit draagt ertoe bij dat men haast zou vergeten dat niet Win- nicott zélf aan het woord is, maar dat we de eer hebben een levendige biografie te lezen, opgesteld door een getalenteerd en uiter- mate onderlegd schrijver, Brett Kahr. Zonder meer een uitstekend geschenk voor een psychoanalytisch geïnteresseerde vriend en/of collega!

Literatuur

- KAHR, B. (1996). *D.W. Winnicott: a biographical portrait*. Londen: Karnac.
- MENZIES-LYTH, I. (1960). Social systems as a defense against anxiety. *Human Relations*, 13, 95-121.
- BOLLAS, C. (2013). *Catch them before they fall*. Hove/New York: Routledge.

Noten

- 1 De Mad Hatter, uit: Lewis Carroll (1865). *Alice Adventures in Wonderland* door Lewis Carroll.
- 2 Masud Kahn: Pakistaanse psychoanalyticus, die bij Winnicott in analyse was en een naaste medewerker van hem werd, maar later in zijn beroepsleven grensoverschrijdend gedrag vertoonde ten opzichte van zijn analy- santen. Postuum werd het wangedrag van Kahn publiek door de British Society of Psy- choanalysis erkend, maar Winnicott werd hierbij niet gespaard, als zijnde de bescher- mer van Kahn.